

Branko Gabrovec

Droge in druge substance pri mladih športnikih – rezultati ankete

Izvleček

Raziskava je zajela mlade aktivne športnike iz Slovenije v starosti od 10 do 25 let, ki se aktivno ukvarjajo s svojo športno panogo vsaj 2x tedensko. Raziskavo smo opravili s spletnim anketiranjem, na katerega se je odzvalo 1.780 oseb, od katerih jih je bilo ustreznih 1,095 odgovorov. Vzorec je vključeval 575 (52,5 %) moških in 520 (47,5 %) žensk. Rezultati raziskave kažejo, da mladi aktivni športniki redkeje uživajo nekatere substance kot vrstniki v splošni populaciji, če pa jih že poizkusijo je to v poznejši starosti. Raziskava kaže, da so športniki, ki vadijo pogosteje (4x tedensko ali večkrat) za jemanje nekaterih substanc manj dovzetni kot ostali.

Ključne besede: nikotin, alkohol, kanabis, prepovedane droge, šport, judo, rokomet, karate.

Illicit drugs and others substances used by young athletes – survey results

Abstract

The study examined young and active athletes from Slovenia between the ages of 10 and 25 that are actively engaged in any sports activity at least twice per week. The web survey was undertaken by 1,780 respondents, who provided 1,095 of appropriately filled out questionnaires (61.51%). The total number of respondents included 575 (52.5%) men and 520 (47.5%) women. According to the research young active athletes less often consume some substances compared to the general population and first try aforementioned substances at a higher average age. Research shows that athletes who train more often (4 times per week or more) are less prone to trying or consuming different substances.

Key words: Nicotine, Alcohol, Cannabis, Illicit drugs, Sports, Judo, Handball, Karate.

■ Uvod

V letu 2011 je ESPAD (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) že peto leto zapored opravila raziskavo razširjenosti alkohola, tobaka in drugih substanc v šolskem okolju. Rezultati raziskave kažejo na to, da je 24,8 % srednješolskih otrok v starosti 15 in 16 let že poskusilo vsaj eno prepovedano drogo. Slovenija je v tej raziskavi izstopala po večji uporabi cigaret in marihuane od EU povprečja (EMCDDA, 2011).

V raziskavi o uporabi tobaka, alkohola in drugih drog (Drev, 2013) je v starosti od 15 do 64 let 16,1 % oseb v življenju že poizkusilo vsaj eno prepovedano drogo (moški pogosteje) – najpogosteje marihuano in hašiš.

Nemška raziskava (Wanjek idr., 2007) med študenti je pokazala, da splošna populacija 5 % pogosteje uživa prepovedane droge kot rekreativci in 3x pogosteje kot študenti, ki se s športom intenzivneje ukvarjajo.

Ravno tako pa se je izkazalo, da je šport panoga, ki ima širše koristi tudi pri zdravljenju odvisnosti od drog (Neale, Bloor in McKeganey, 2007; Landale in Roderick, 2001).

Raziskav in primerjav med splošno šolsko populacijo in populacijo, ki se aktivno ukvarja s športom ni veliko. Raziskave večinoma potrjujejo, da aktivni športniki v manjši meri poizkusijo in uporabljajo prepovedane droge. Ali je tako tudi pri nas, smo želeli preveriti z našo raziskavo. Pričakovali smo podobne rezultate, hkrati pa so nas zanimale še razlike v intenzivnosti vadbe, različnimi športi, ipd.

■ Metode

Vzorec

V raziskavo smo vključili mlade aktivne športnike iz Slovenije v starosti od 10 do 25 let, ki se aktivno ukvarjajo s svojo športno panogo vsaj 2x tedensko. Namen raziskave je bil ugotoviti prevalenco uporabe prepovedanih drog in ostalih substanc med mladimi športniki. Skupno je na vprašalnik odgovorilo 1,780 oseb, od tega je bilo ustrezno izpolnjenih 1,095. Vzorec je vključeval 575 (52,5 %) moških in 520 (47,5 %) žensk. Starost anketiranih: 10 do 15 let (275 oseb – 25,1 %), 16 do 20 let (513 oseb – 46,8 %), 21 do 25 let (307 oseb – 28,1 %). 279 (25,5 %) anketiranih je bilo osnovnošolcev, 382 (34,9 %) srednješolcev, 319 (29,1 %) študentov, 5

(0,5 %) nezaposlenih in 110 (10,0 %) zaposlenih. Anketirani so skupaj aktivno trenirali 23 športov, najpogosteje: atletiko (23,7 %), plavanje (19,6 %), rokomet (18,6 %), karate (12,2 %), judo (9,8 %). 25,8 % anketiranih se s svojim športom ukvarja vsak dan, 22,4 % 5x tedensko, 18,3 % 6x tedensko in 15,9 % 3x tedensko.

Potek raziskave

Uporabili smo neeksperimentalno metodo s strukturiranim spletnim anketnim vprašalnikom za zbiranje podatkov. Strukturiran anketni vprašalnik smo oblikovali glede na literaturo o odvisnosti, heroinu, kokainu, prepovedanih drogah in testiranju na prepovedane droge (Backmund idr., 2001; Dupouy, 2013; EMCDDA, 2002; Gabrovec, 2015a, 2015b, 2015c; Kouros idr., 2011), MDMA, methamphetamin (Green idr., 2003; Hayes in Whaley, 2009), in novih "designerskih" drog (Auwarter idr., 2009; Lora-Tomayo idr., 2004; Staack in Maurer, 2005). Raziskava je potekala v maju in juniju 2015.

Vprašalnik je bil sestavljen iz 26 vprašanj, razdeljenih v 5 sklopov: vprašanja o pogostosti jemanja nekaterih drog in substanc, vprašanja o različnih drogah, njihove izkušnje, vprašanja o športni aktivnosti in demografske podatke. V prispevku smo prikazali spremenljivke o pogostosti jemanja posameznih substanc, drogah med prijatelji in vrstniki ter prvi stik s posameznimi substancami.

Statistična analiza

Pridobljene podatke smo analizirali s statističnim programom IBM SPSS V. 21 in IBM AMOS V. 21 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA). Uporabili smo diskriptivno metodo, korelacijsko analizo, Kolmogorov-Smirnov test, Shapiro-Wilkov test, Kruskal-Wallis test in Mann-Whitney U test. Vprašalnik se je izkazal za notranje zanesljivega (Cenčič, 2009) – Cronbach's alpha: 0,959. Statistično pomembnost smo opredelili na $p < 0,05$.

■ Rezultati

V Tabeli 1 prikazujemo uživanje posameznih substanc po različnih časovnih intervalih.

V največjem odstotku so poskusili alkohol (67,5 %), 31,5 % anketiranih je v življenju že kadilo cigarete, 19,9 % marihuano, 13,6 % športna poživila, 4,6 % jih cigarete kadi vsak dan.

Med petimi – v raziskavi najpogostejšimi športi – jih je največ poskusilo kaditi cigarete med judoisti (42,10 %), rokometiši (39,90 %), karateisti (24,5 %) in atleti (23,55 %). Najmanj jih je poizkusilo kaditi med plavalci (7,47 %). Najpogosteje so poskusili alkohol judoisti (78,78 %), rokometiši (65,97 %), atleti (57,48), karateisti (57,14 %), najmanj pa plavalci (45,93 %). Kajenje marihuane je bilo najpogostejše pri judoistih (33,33 %), rokometiših (30,65 %), karateistih (25,07 %), plavalcih (14,83 %) in najmanj pri atletih (11,96 %).

Nadalje smo ugotovili pozitivne povezave med uživanjem nekaterih substanc. Med pitjem alkohola in kajenjem cigaret ($r = 0,260$; $p < 0,01$), med kajenjem cigaret in kajenjem marihuane ($r = 0,538$; $p < 0,01$), med jemanjem športnih poživil, MDMA, heroinom in kokainom (od $r = 706$ do $r = 816$; $p < 0,01$). Nekatero povezavo in linearno regresijo prikazujemo na Sliki 1.

Spremenljivke "kajenje cigaret", "pogostost uživanja alkohola med mladimi" in "pogostost uživanja alkohola prijateljev" predstavljajo 41 % variance "uživanja alkohola" (Slika 1). "Kajenje cigaret" in "pogostost uživanja alkohola prijateljev" sta pomembnejša prediktorja (Slika 1).

Povprečno starost ob prvem uživanju nekaterih substanc in prepovedanih drog med športniki in splošno šolsko populacijo prikazujemo na Grafu 1.

Iz Grafa 1 ugotovimo, da športniki iz raziskave v primeru uživanja nekaterih substanc in prepovedanih drog to storijo občutno kasneje kot posamezniki iz splošne šolske populacije. Cigarete so poskusili pri starosti: (14,71 let; Std. dev.: 2,19; $n = 320$), alkohol (14,79 let; Std. dev.: 1,82; $n = 625$), marihuana (16,92 let; Std. dev.: 2,06; $n = 235$), heroin (17,00 let; Std. dev.: 0,00; $n = 5$), kokain (18,30 let; Std. dev.: 2,43; $n = 20$) in amfitamini, LSD, Ecstasy ali nove sintetične droge (18,40 let; Std. dev.: 2,59; $n = 15$).

Nadalje smo primerjali 2 skupini; skupino, kjer športniki trenirajo 2–3x tedensko (Skupina 1), in skupino, kjer športniki trenirajo 4x tedensko in več (Skupina 2). Raziskava je pokazala, da je večje povprečje kadilcev med športniki, ki vadijo 2–3x tedensko (601,02) in manjše povprečje (517,43) med športniki, ki vadijo 4x tedensko in več. Statistična veljavnost je bila potrjena z Asymp. Sig. (.000). Statistična pomembnost je bila potrjena tudi z Mann-Whitney U Testom ($p > 0,05$). Enak rezultat smo dobili pri uživanju alkohola (Skupina 1: 579,82; Skupina

Tabela 1: Uživanje posameznih substanc po različnih časovnih intervalih

	Cigarete	Alkohol	Marihuana	Heroin	Kokain	Amfitamini, LSD, Ecstasy, nove sintetične droge	Športna poživila
Nikoli	68,5 %	32,5 %	80,1 %	96,9 %	95,5 %	96,4 %	86,4 %
1x v življenju	16,4 %	5,9 %	9,1 %	/	2,3 %	3,1 %	5,9 %
V zadnjih 12 mesecih	5,9 %	19,2 %	5,9 %	3,1 %	2,2 %	0,5 %	2,7 %
V zadnjih 30 dneh	1,4 %	21,5 %	1,8 %	/	/	/	1,8 %
V zadnjem tednu	2,7 %	17,4 %	1,4 %	/	/	/	1,8 %
Vsak dan	4,6 %	0,9 %	1,7 %	/	/	/	1,4 %

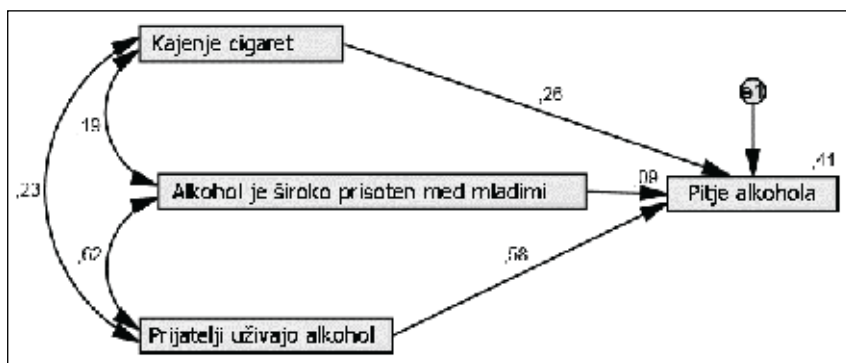
Tabela 2: Poskušanje nekaterih substanc med najpogostejšimi športi v raziskavi

	Cigarete	Alkohol	Marihuana
Judo	42,10 % (n = 38)	78,78 % (n = 33)	33,33 % (n = 33)
Rokomet	65,97 % (n = 203)	78,39 % (n = 199)	30,65 % (n = 199)
Karate	24,50 % (n = 133)	57,14 % (n = 133)	25,07 % (n = 133)
Atletika	23,55 % (n = 259)	57,48 % (n = 254)	11,96 % (n = 259)
Plavanje	7,47 % (n = 214)	45,93 % (n = 209)	14,83 % (n = 209)

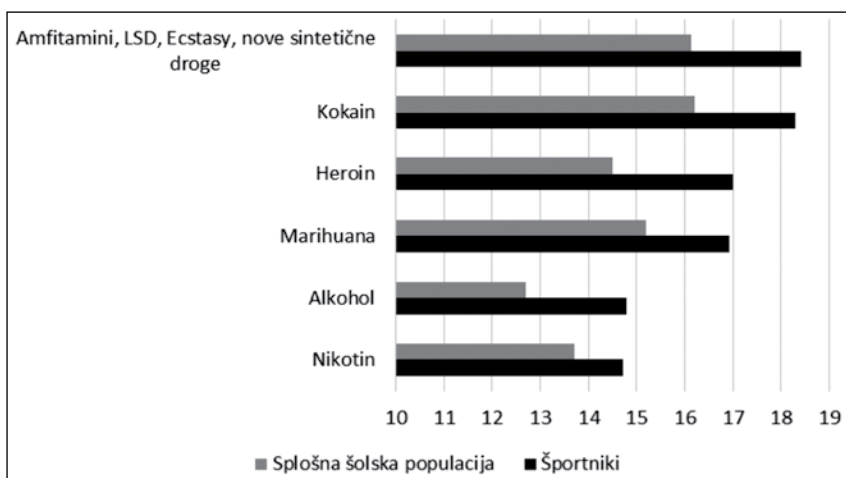
2: 510.28; Asymp. Dig.: .000) in marihuane (Skupina 1: 589.34; Skupina 2: 512.83; Asymp. Sig.: .000).

Razprava

Namen raziskave je bil ugotoviti razširjenost jemanja različnih substanc pri aktivnih športnikih v Sloveniji in vzorec primerjati s splošno populacijo. Prav tako nas je zanimalo, v katerih panogah pri anketiranih prevladujejo določene substance in ali ima večje število tedenskih treningov vpliv na pogostost jemanja različnih substanc. Namen raziskave je bil dosežen in metoda raziskave se je izkazala za pravilno. Pomankljivost raziskave vidimo v različnih vzorcih anketiranih po posameznih športih. Ugotovili smo, da od različnih substanc športniki najpogostje poizkusijo alkohol, cigarete in marihuano. V primerjavi s splošno populacijo športniki primerjalno poizkusijo in uživajo manj različnih substanc, če pa jih že poskusijo, to storijo pri večji starosti. Raziskava je pokazala, da ima večje število treningov tedensko vpliv na jemanje različnih substanc. Šport ima tako pozitiven vpliv na zmanjšanje uporabe različnih substanc pri mladih. Bolj kot športniki intenzivno vadijo, manjša je verjetnost uporabe različnih substanc.

Slika 1: Povezanost nekaterih spremenljivk.

Slika 2: Primerjava povprečne starosti ob prvi uporabi nekaterih substanc med splošno šolsko populacijo in športniki.

Zaključek

V prispevku smo predstavili rezultate ankete pojavnosti nedovoljenih drog in nekaterih substanc pri mladih športnikih v starosti od 10–25 let. Veliko podobnih raziskav ni bilo opravljenih in objavljenih. Športniki v največji meri posegajo po alkoholu, manj kadijo cigarete, še manj marihuano. Raziskava prikazuje prevalenco uporabe nekaterih substanc in prepovedanih drog, pri katerih športih je jemanje pogostejše,

primerjavo s splošno šolsko populacijo ob prvi uporabi in razliko v uporabi glede na pogostost treniranja. Rezultati kažejo na to, da športniki občutno manj uživajo nekatere substance in prepovedane droge kot splošna šolska populacija, če pa jih že pozkusijo, je to v kasnejši starosti. Pri športnikih je najmanj rednega jemanja nekaterih substanc, največkrat jih pozkusijo ali priložnostno jemljejo. Na jemanje različnih substanc ima vpliv tudi pogostost treniranja, saj športniki, ki vadijo pogosteje, uživajo ali pozkusijo različne substance manjkrat kot tisti, ki vadijo redkeje.

Literatura

- Auwarter, V., Dresen, S., Weinmann, W., Müller, M., Pütz, M. in Ferreirós, N. (2009). 'Spice' and other herbal blends: harmless incense or cannabinoid designer drugs? *Journal of Mass Spectrometry*, 44(5), 832–837.
- Backmund, M., Meyer, K., Von Zielonka, M. in Eichenlaub, D. (2001). Treatment of hepatitis C infection in injection drug users. *Hepatology*, 34(1), 188–193.
- Cencič, M. (2009). *Kako poteka pedagoško raziskovanje: primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Drev, A. (2013). *Nacionalno poročilo 2013 o stanju na področju prepovedanih drog v Republiki Sloveniji*. Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana.
- Dupouy, J. (2013). Effectiveness of drug tests in outpatients starting opioid substitution therapy. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 44(5), 515–521.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2002). *Handbook for surveys on drug use among the general population*. EMCDDA project CT.99.EP.08 B, Lisbon, EMCDDA.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2011). *2011 report – Slovenia*. Pridobljeno 15.6.2015. Spletni naslov: <http://www.espad.org/slovenia#>
- Gabrovec, B. (2015a). The prevalence of methamphetamine, MDMA and new drugs among opiate addicts on Agonist Opioid Treatment. *Heroin addiction and related clinical problems*. 17(4), 9–16.
- Gabrovec, B. (2015b). The "Level of Readiness" for HCV treatment among infected drug users at the centre for prevention and treatment of drug addicts in Celje, Slovenia. *Heroin addiction and related clinical problems*, 17(2-3), 9–15.
- Gabrovec, B. (2015c). The influence of drug testing and benefit-based distribution of opioid substitution therapy on drug abstinence. *Journal of Addictions Nursing*, 26(4), 208–212.
- Green, R. M., Mehan, A. O., Elliot, J. M., O'Shea, E. in Colado, M. I. (2003). The pharmacology and clinical pharmacology of 3,4-methylenedioxymethamphetamine (MDMA, "ecstasy"). *Pharmacological Reviews*, 55(3), 463–508.
- Hayes, S.J. in Whaley, R.B. (2009). Community characteristics and methamphetamine use: a social disorganisation perspective. *Journal of Drug Issues*, 39(3), 547–576.
- Kouros, D., Minoo, M. in Nouzar N. (2011). *Economic Appraisal of Urine Opiates Screening Test: A study in Kerman*. National Center for Biotechnology Information, Iran.
- Landale, S. in Roderick, M. (2001). Recovery from addiction and the potential role of sport: Using a life-course theory to study change. *International Review for the Sociology of Sport*, 49, 468–484.
- Lora-Tamayo, C., Tena, T., Rodrigues, A., Moreno, D., Sancho J. R., Ensenat P., idr. (2004). The designer drug situation in Ibiza. *Forensic Science International*, 140(2-3), 195–206.
- Neale, J., Bloor, M. in McKeganey, N. (2007). How do heroin users spend their spare time? *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 14, 231–246.
- Staack, R.F. in Maurer, H.H. (2005). Metabolism of designer drugs of abuse. *Current Drug Metabolism*, 6(3), 259–274.
- Wanjek, B., Rosendahl, J., Strauss, B. in Gabriel, H. H. (2007). Doping, drugs and drug abuse among adolescents in the State of Thuringia (Germany): Prevalence, knowledge and attitudes. *International Journal of Sports Medicine*, 28, 346–353.

dr. Branko Gabrovec,
Nacionalni inštitut za javno zdravje,
Trubarjeva ulica 2, 1000 Ljubljana,
Slovenija.
branko.gabrovec@nijz.si